

Debatanmeldelser

En kommunal Danmarkshistorie

- | NIELS PETER STILLING: *Rudersdal i Danmarkshistorien – fra oldtid til 1900*, Hørsholm Kommune, Hørsholm 2018, 664 s., 395 kr.
- | NIELS PETER STILLING: *Rudersdal i Danmarkshistorien – fra landdistrikt til storkommune 1900-2007*, Hørsholm Kommune, Hørsholm 2019, 616 s., 395 kr.

Diskussionen om lokalhistoriens forhold til nationalhistorien har historiografiske rødder helt tilbage til sidste halvdel af 1800-tallet. I mange år betragtede man det lokale som et område for amatørhistorikere, mens faghistorikere tog sig af det nationale. Billedet har dog gradvist ændret sig, således at lokalhistorien i dag er et vigtigt faghistorisk forskningsfelt,¹ og omfangsrige lokalhistoriske studier har derfor set dagens lys.² Amatørerne er langt fra skubbet ud i mørket,³ men tendensen er, at flere og flere publikationer udgår fra statsanerkendte lokalmuseer, stadsarkiver og store lokalarkiver, hvis stab i dag består af faguddannede historikere, arkæologer, etnologer osv.⁴

Lokalhistorien bruges i dag også som et led i kommunale brandingstrategier, og kommunerne bidrager derfor til finansieringen af lokalhistoriske skrifter, der ligesom de lokale museer er med til at skabe identitet og positiv omtale. Blandt de nyere eksempler på dette hører historiker Niels Peter Stillings tobindsværk *Rudersdal i Danmarkshistorien* (2018-19).

Efter at være fratrådt sin stilling som museumsleder for Rudersdal Museer indgik Stilling i 2012 en aftale med den daværende borgme-

¹ For en historiografisk gennemgang se: Henning Bro: "Fortid og fremtid. Lokalhistorie", *Historisk Tidsskrift*, 109:2 (2009), s. 473-503.

² Af nyere udgivelser kan nævnes: Søren Bitsch Christensen (red.): *Ribe Bys Historie*, I-III, Århus & Esbjerg 2010; Niels Henrik Andreasen m.fl.: *København og Historien*, I-VIII, København 2022.

³ Se f.eks.: Flemming Holm-Larsen, Erik Helmer Pedersen & Signe Thomsen (red.): *FuresøHistorien. En lokal danmarkshistorie*, Værløse 2012-14.

⁴ Bro 2009, s. 498.

ster og kommunaldirektør om at forfatte et større historisk værk om kommunen. Det skulle gå fra stenalderen og helt op til kommunesammenlægningen, der skabte Rudersdal Kommune i 2007. En ganske stor opgave, man normalt ville overlade til mere end én forfatter, for med fageksperternes indtog på det lokalhistoriske område er der fulgt en øget professionalisering og ekspertisefordeling. De fleste nye store lokalhistorier udarbejdes således af en gruppe eksperter, der har hvert deres specifikke felt, som de behersker. Stilling derimod er ikke bleg for at favne ca. 10.000 års (nogle steder skriver han 12.000 år) lokalhistorie. Han har dog qua sine ansættelser som arkivar ved Søllerød Kommunes lokalhistoriske arkiv, museumsinspektør ved Søllerød Museum, museumsleder ved Rudersdal Museer samt en levende interesse for områdets historie selvfølgelig gode forudsætninger for at skrive en sådan samlet fremstilling. Spørgsmålet er så, hvilken opgave han har stillet sig, hvordan han har løst den, og hvor godt han har løst den.

Et ambitiøst værk

Ambitionerne med *Rudersdal i Danmarkshistorien* afspejler sig i størrelsen: over 1.200 sider fordelt på to bind, der i størrelse ligger tæt på folio- eller coffee table-formatet. Det ene bind dækker perioden fra oldtiden til år 1900 og det andet fra 1900 og frem til 2007. Teksten er suppleret med et imponerende billedmateriale, der fylder godt på mange af siderne. Visse af billederne kunne med fordel være udeladt eller opsat anderledes, da de lejlighedsvis forstyrrer læsningen. Nogle gange skal man f.eks. lede efter brødtekstens fortsættelse, efter den er blevet afbrudt af et eller flere billeder med tilhørende billedtekster. Andre billeder er indsat uhensigtsmæssige steder, f.eks. i kapitlernes henvisningsapparat, hvor man finder en aftegning af rune- og figurskrifterne fra det lille guldhorn, eller i personregistret, hvor der er et billede af ingeniøren Carl E. Aagaard, vel nok fordi man på samme side kan læse, hvor han omtales andetsteds i værket.⁵ Andre billeder synes historisk ligegyldige i forhold til det område eller den tidsperiode, de ledsager. Ud over den førnævnte aftegning af det lille guldhorn kunne man nævne nogle eksempler fra kapitel 4, som handler om den tidlige middelalder 1000-1350. Her finder man f.eks. kunstneren Carl Wennemoes' maleri „Huse på Ebberødvej“ (1926) ledsaget af bemærkningen om, at husene godt kan „have set sådan ud på vor egn i den tidlige middelalder“.⁶ Lidt senere i samme kapitel finder man et naivistisk prospekt af Usserød i slutningen af 1700-tallet. Stilling indrømmer,

⁵ Niels Peter Stilling: *Rudersdal i Danmarkshistorien*, Hørsholm 2018-19, bd. 1, s. 86 & bd. 2, s. 608.

⁶ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 93.

at størstedelen af bygningerne på prospektet blev bygget langt senere, men insisterer på, at „man godt kan fornemme det middelalderlige landskab“.⁷ Slutteligt skal nævnes, at enkelte billeder har en halvdårlig opløsning, hvilket er en skam,⁸ da de stikker ud i forhold til de andre billeders gode opløsning.

Hvert kapitel indledes med en til to siders fiktiv biografisk fortælling, som knytter an til den tid, der belyses i selve kapitlet. Det kan være fiktive såvel som historiske personer, hvor Stilling har taget sig en del kunstneriske friheder i fortællingen. Overordnet er denne anmelder af den opfattelse, at fiktive elementer bør udelades i faghistoriske skrifter. Stilling siger ganske vist, at der er tale om ren fiktion, men han lader samtidig læseren forstå, at de korte skildringer ligger tæt på den historiske virkelighed. Desuden findes denne „disclaimer“ i kolofonen i bind 1 sammen med oplysninger om forlag, trykoplysninger og deslige. Man får derfor let den mistanke, at Stilling i sidste øjeblik er kommet i tanke om, at de fiktive fortællinger af læseren kunne opfattes som historisk korrekte og derfor påkalde sig kritik.

Herefter følger den egentlige hovedtekst, hvor en række historiske emner udfoldes. Disse varierer fra periode til periode, men et gennemgående træk er selvfølgelig de mennesker, der befolkede egnen, og deres dagligdag. Hvert kapitel afsluttes med en sammenfatning. Udover det rige billedmateriale med tilhørende billedtekster afbrydes brødteksten også af diverse skemaer med statistiske oplysninger samt af en række kortere historier, der af Stilling betegnes som „temaer“. Disse temaer varierer gevaldigt i indhold og for den sags skyld også i relevans. F.eks. beskriver Stilling et sted en kirkefest i Birkerød i 1959 i anledning af, hvad man påstod var kirkens 800 års jubilæum. Et andet sted findes en oversættelse af nogle sider fra Roskildebispens jordebog (ca. 1375) med oplysninger om Birkerød og Søllerød sogne. Et tredje sted gives en kort karakteristik af Christian 4. og hans krige. Et fjerde sted vurderes pålideligheden i folketællinger fra 1700-tallet. Et femte sted findes en illustration forestillende øletiketter fra Holtegårds Bryggeri. Og et sjette sted består af en kort liste over udvalgte villaer ved Vedbæk opført omkring år 1900.⁹

De første kapitler af første bind går med at udfolde oldtidshistorien efterfulgt af to kapitler om den tidlige og sene middelalder. I skildringen af den tidlige middelalder (kapitel 4) fokuseres der primært på etableringen af egnens mange skovrydningsbyer, landbrugsudviklingen, vejudbygning, bygning af områdets stenkirker samt to

⁷ Smst. s. 109.

⁸ Se f.eks. smst. s. 136, 152, 260.

⁹ Smst. s. 104, 139, 189, 376, 558 & bd. 2, s. 98.

vigtige borgkomplekser: Hjortholm og Hørningsholm. I kapitel 5 om den sene middelalder bruges pladsen fortrinsvis på pestens hærgen i 1340'erne, en gennemgang af Birkerød Kirkes smukke højgotiske kalkmalerier, Roskildebispens og stormændene på Hørningsholms ejerskab og administration i egnen samt fiskeri og Øresundstoldens indflydelse. Kapitel 6 har titlen „Kongernes Nordsjælland 1536-1660“ og indledes med Christian 3.s overtagelse af de kirkelige ejendomme i Nordsjælland, sønnen Frederik 2.s dannelselse af et sammenhængende nordsjællandsk krongods ved hjælp af mageskifter samt selvsamme konges kongeveje og de lokales ulovlige færden herpå. Christian 4.s tid skildres fortrinsvist gennem tingbøgerne og de forskellige forbrydelser og strafudmålinger. En sidste, men vigtig del af kapitlet skildrer de vanskelige år under Karl Gustav-krigene 1657-60. Kapitel 7, som dækker perioden mellem 1660 og 1700, beskæftiger sig fortrinsvis med genopbygningen efter krigene. Et særligt fokus rettes mod Christian 5., hvor det mest centrale for Rudersdalegnen var Den Store Matrikel 1688 og etableringen af Kongens Dyrehave, hvor kongen kunne ride parforcejagt. I det efterfølgende kapitel, der dækker de næste 70 år af egnens historie, har Stilling meget at berette. Her skildres blandt andet Store Nordiske Krig med en særlig lokalhistorisk kolorit i form af Karl 12.s landgang ved Tibberup Mølle i år 1700. Det samme gør en række forbrydelser fra egnen. Derudover bruger Stilling en hel del sider på de nye slotte (f.eks. Frydenlund og Hirschholm) såvel som på egnens mange landsteder for rigets elite. Moderniseringen af vejnettet, skolereformerne – der f.eks. førte til etableringen af en rytterskole i Birkerød – samt landboreformerne på Hirschholm under Sofie Magdalene behandles ligeledes. Endnu mere varieret er kapitel 9, som meget rammende hedder „Fra reformer til statsbankerot 1770-1820“. Navnlig udskiftningen bruger Stilling meget plads på, og samtlige egnens udskiftninger gennemgås minutiøst. Status for egnens slotte og landsteder er ligeledes i fokus. Kapitlets vel nok mest interessante del er Stillings refleksioner over egnens lokalbefolkning i tiden fra ca. 1770 til ca. 1800. Og som kapitlets førnævnte titel indikerer, skildres statsbankerotten i 1813 i kølvandet på de for Danmark så fatale Englandskrige. Et mindre kapitel (10) bryder nu fortællingen og beskriver med forskellige delemner den lokale erhvervsfordeling, egnens blomstrende industrier samt enkelte alvorlige kriminalitetssager frem til Grundlovens indførelse i 1849. Bindets sidste kapitel (11) dækker perioden fra 1850 til 1900. Mængden af emner er for stor til at opregne her, men overordnet ligger fokus på handel og industri, og man sporer en særlig fascination af Johan Christian Drewsens skikkelse. Vejen til et kommunalt selvstyre er ligeledes et centralt element i fortællingen.

En lokalhistorisk syntese

Som man kan se af ovenstående langt fra udtømmende gennemgang, skal læseren gennem et væld af emner ofte i kronologisk rækkefølge. Dette er imidlertid ikke det eneste, for tobindsværket er mere end en almindelig lokalhistorie. Som Stilling lader forstå i indledningen til første bind, er hensigten „at forme en syntese oven [over] egnens lange historie, eller med andre ord undersøge, hvordan vor egn udvikling fra istidens afslutning til industrialiseringens tidsalder afspejler Danmarkshistorien“.¹⁰ Denne tilgang til det lokalhistoriske stof er imidlertid – navnlig første binds – største svaghed. For selvom Stilling er velbevandret i lokalhistorien, synes hans nationalhistoriske orientering ofte mangelfuld, hvilket resulterer i en til tider svag kobling mellem lokalt og nationalt.

Svagheden kommer i særdeleshed til udtryk i de tre oldtidshistoriske kapitler i bind 1, hvor Stilling forsøger at mestre den arkæologiske fagdisciplin med historikerens værktøjskasse. Diskussionen om, hvorvidt historikeren kan forstå og udlede historiske konklusioner på grundlag af arkæologisk kildemateriale, er ikke ny. Fokus har i den sammenhæng først og fremmest været rettet mod vikingetiden, hvor flere historikere har kombineret de tidligste skriftlige kilder med arkæologisk materiale. Reaktionen har været blandede, hvilket en ellers positiv anmeldelse af Aksel E. Christensens *Vikingetidens Danmark. Paa oldhistorisk baggrund* (1969) er et godt eksempel på. Her kritiserede historikeren og middelalderarkæologen Olaf Olsen Christensens forsøg på at danne en historisk syntese på baggrund af arkæologisk kildemateriale. Ret beset benyttede Christensen ifølge Olsen en ikke-farbar metode på et kildemateriale, han ikke fuldt ud forstod: „den historiske syntese for oldtidshistorien bør han [historikeren] holde sig fra. Den kræver langt mere end historisk viden og kritisk sans“.¹¹

Godt og vel 50 år er gået siden Olsens anmeldelse, og i den tid er meget sket inden for dansk arkæologi – både i forhold til teori og mængden af arkæologisk empiri. Alligevel vil mange arkæologer og sikkert også historikere den dag i dag tilslutte sig Olsens kritik. Arkæologer er pga. deres ofte fragmentariske kildemateriale meget forsigtige med at udlede synteseslutninger, som dem Stilling så gerne vil fremvise, og i et område som Rudersdaleggen bliver det ganske tydeligt hvorfor.

¹⁰ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 11.

¹¹ Olaf Olsen: Aksel E. Christensen: "Vikingetidens Danmark paa oldhistorisk baggrund. Udgivet af Københavns Universitets fond til tilvejebringelse af læremidler. I kommission hos Gyldendal. København 1969. 308 s.", *Historisk Tidsskrift*, 12. rk., 5. bd. (1971), s. 443.

De tre oldtidskapitler giver for så vidt et rimeligt overblik over egnens oldtidshistorie med dertilhørende nedslag på de vigtigste arkæologiske fund og lokaliteter. Kapitel 1 indleder med en skildring af istidens tilbagetrækning fra det nordsjællandske område efterfulgt af de tidligste bosættelser i jægerstenalderen, hvor hovedfokus forståeligt nok er på de enestående Vedbækfund. I forlængelse heraf skildres, hvordan indvandring fra syd gradvist fortrængte jæger-samlertraditioner til fordel for agerbrug og kvægavl. Vedbækfundene udgør sammen med Nivåfundene, som Stilling også inddrager i sin analyse, halvdelen af de ca. 80 jægerstenaldergrave, man har fundet i Danmark. De to fundsteder er således enestående, men man bør være forsigtig med at slutte fra dem til en samlet fortælling om Danmarks oldtidshistorie, da det empiriske materiale fra andre dele af landet er så fragmentarisk, at en samlet konklusion om Danmark i jægerstenalderen er umulig. Det synes Stilling at være bevidst om, for han holder sig fortrinsvist til en egnshistorisk fortælling. Alligevel lader han i kapitlets sammenfatning forstå, at:

Set over hele den 6.000 år lange periode fra ca. 8.000 f.v.t. til ca. 2.000 f.v.t afspejler vor egn i grove træk en samfundsmæssig udvikling, der med forskellige mindre forskydninger og varianter har kendetegnet udviklingen i det meste af landet.¹²

Det vil sige, udviklingen i Rudersdal er grundlæggende typisk for udviklingen i hele landet, men i betragtning af det førnævnte sparsomme kildemateriale er det en alt for dristig konklusion.

Også i forhold til bondestenalderen er der problemer. Her kan nævnes et mindre afsnit, hvor det markante skift fra jægerens naturreligion til bondens mere systematiske religionsdyrkelse forklares på følgende måde:

Med jorddyrkning blev livet for alvorligt til, at man kunne klare sig uden de højere magter. Jægerens relativt simple tilværelse i nogenlunde harmoni med naturen blev afløst af bondens bekymring for vejrlig og ejendomsret, frugtbarhed og misvækst. [...] Kornbruget/planteavl er en forunderlig opdagelse af, at noget tilsyneladende dødt kan komme til live. Men det indebar, at stenalderbonden og alle hans efterfølgere måtte sætte sig ind i tilværelsens cykliske bevægelser. Himmellegerne får en afgørende betydning. Sol, måne og årstidernes skiften bliver de faste holdpunkter i kampen for føden – og livet! Og snart er religion en del

¹² Stilling 2018-19, bd. 1, s. 43.

af virkeligheden. En kristen eftertid forstår også pludselig bedre, hvorfor Guds straf til Adam og Eva og resten af menneskeheden var at dyrke jorden. Tilværelsens ulidelige lethed var for alvor et overstået kapitel, da agerbruget slog igennem.¹³

Skiftet i religionsopfattelsen skete imidlertid ikke gradvist, fordi jægerne blev til bønder. Antagelig var den nye religion en del af den bagage, som de immigrerende bønder fra syd havde med sammen med deres viden om agerbrug og kvægavl. Endvidere synes vurderingen af livet i jægerstenalderen – med hentydning til Milan Kunderas *Tilværelsens ulidelige lethed* – både romantiseret og forældet.

Bronzealderen (kapitel 2) klarer Stilling sig bedre igennem, men ved jernalderen opstår der igen problemer. I modsætning til jægerstenalderen, hvor Vedbæk- og Nivåfundene resulterer i en overrepræsentation af arkæologisk materiale i forhold til resten af landet, så gør det modsatte sig gældende i jernalder og vikingetid. Her er det arkæologiske materiale sparsomt pga. en generel affolkning i ældre jernalder, hvilket giver Stilling den udfordring, at egnens historie ikke rigtig kan forbindes til et nationalt narrativ. De sporadiske fund får Stilling til at fokusere på en enkelt jernalderboplads udgravet i 2012. Pladsen har uden tvivl stor lokalhistorisk betydning, men set i forhold til Stillings syntesebårne tilgang til lokalhistorien kan den ikke løfte Rudersdaleggen op i en national fortælling. Befolkningen var også sparsom i vikingetiden, hvilket nok engang resulterer i et begrænset arkæologisk materiale, og vikingetidens aftryk i egnen bliver derfor umådelig svært at få øje på. Det forhindrer imidlertid ikke Stilling i at indlede et af sine tema-intermezzoer om overgangen fra jernalder til vikingetid og videre til middelalder med: „Rudersdaleggen er en del af den europæiske historie“,¹⁴ men uden at dokumentere det.

Værdiladet historieskrivning?

Udover det spinkle teoretiske grundlag har Stillings historiske håndværk også andre svagheder i form af subjektive betragtninger, selvmodsigelser samt faktuelle fejl og unøjagtigheder. Disse skyldes ikke nødvendigvis hastværk eller sjusk, men snarere forfatterens personlige holdninger til de historiske begivenheder og hans til tider bramfri skrivestil.

Kritikken har været fremført tidligere om end mindre negativt. I en anmeldelse fra 2018 af første bind påpegede lærer Jens Bruhn, at „når forfatteren ikke kan holde sig i skindet og ikke kan lade være med at

¹³ Smst. s. 34-35.

¹⁴ Smst. s. 84.

lufte sine personlige synspunkter, så forsvinder lidt af den ellers fine faglige og neutrale fremstilling“.¹⁵ Stilling tog til genmæle og sagde:

Det er da historikerens fornemste opgave at tolke sit kildemateriale, og hvis historien ikke bare skal være tør opremsning, så skal historikeren naturligvis også have sine personlige synspunkter på, hvorfor dette og hint er vigtigt. Jeg mener faktisk, at man kan lære af historien, men anerkender samtidig fuldt ud, at man også har ret til at være uenig i både tolkninger og synspunkter.¹⁶

Nogle vil måske finde Stillings skivestil underholdende, og det vil være misforstået at forvente klinisk objektivitet i et historisk værk. Men man må forvente en stræben efter historisk objektivitet, således at stilistiske hensyn, greb og personlige holdninger ikke trumfer historisk nøjagtighed. Men det er lige netop det modsatte vi ser i *Rudersdal i Danmarkshistorien*.

Eksempelvis vil Stillings skildring af Karl Gustav-krigene (1657-60) og navnlig flere af de centrale aktører få selv 1800-tallets nationale historikeres beskrivelser til at blegne. Karl Gustav-krigene – primært den sidste (1658-60) – efterlod sig markante aftryk i det nordsjællandske. Under belejringen af København var en del svenske tropper indkvarteret i landsdelen, mens den svenske Karl 10. Gustav og dronning Hedvig Eleonora sammen med deres hof ofte residerede på Kronborg og Frederiksborg. Nordsjælland var også vidne til danske paramilitære angreb på svenskerne anført af ridefogeden på Hørsholm Lorentz Tuxen. Den svenske hær var en professionel hær, der systematisk udsugede de områder, man besatte. Dette resulterede i, at f.eks. Nordsjælland reelt set blev ødelagt af den svenske hær. Da svenskerne efter den mislykkede storm på København 11. februar 1659 indså, at krigen ikke kunne vindes, begyndte man at plyndre de besatte områder for alle former for værdi. Her gik det særligt ud over kongeslottene Frederiksborg, Kronborg og Hørsholm.

Svenskernes fremfærd er netop, hvad Stilling reagerer negativt på, og særligt den øverste svenske beslutningstager, Karl 10. Gustav, får nogle hårde ord med på vejen. Han skildres som danskerhader, hvis taktik generelt betegnes som brutal eller umenneskelig. Begyndelsen på den anden Karl Gustav-krig skildres således: „Ærgerlig over, at han ikke havde benyttet den gunstige lejlighed til at udslutte det dan-

¹⁵ <https://www.sn.dk/danmark/anmeldelse-rudersdal-i-danmarkshistorien/> (23.4.2022).

¹⁶ <https://www.sn.dk/danmark/debat-niels-peter-stillings-svar-til-jens-bruhns-anmeldelse/> (23.4.2022).

ske kongerige, gik den troløse Karl Gustav med 6-7.000 mand i land i Korsør den 7. august 1658¹⁷. Stillings forargelse over svenskernes og navnlig Karl 10. Gustavs ageren er således tydelig. Endnu hårdere og endnu mere misvisende er karakteristikken af den svenske dronning Hedvig Eleonora, der betegnes som kleptoman. Det lidet flatterende karaktertræk skal ses i lyset af, at Stilling antagelig accepterer en ældre fortælling om dronningen som initiativtageren til det store ran af kunstskatte på Frederiksborg Slot. Hedvig Eleonoras og hendes mands plan om at erobre hele Danmark skulle antagelig have fået næring, da det svenske regentpar under et fredstaffel på Frederiksborg Slot 3.-5. marts 1658 i anledning af den første Karl Gustav-krigs afslutning oplevede slottets herligheder. Hvor Stilling har disse oplysninger fra, er uvist, men intet indikerer, at Karl 10. Gustav indledte en ny krig mod Danmark-Norge på grund af de frederiksborgske kunstskatte.

Fredstaffet, som Stilling anser som „En hel ubegribelig gestus“,¹⁸ er i øvrigt forbavsende underbelyst i *Rudersdal i Danmarkshistorien* i forhold til dets betydning for Hørsholm Slots og derfor også Rudersdals historie. Flere historikere har påpeget, at taflets egentlige funktion fra dansk side var at fratage Ulfeldt-parret Hørsholm slot og gods, som Freden i Roskilde egentlig havde tilkendt dem. Efter at han var flygtet i 1651 og havde fået konfiskeret sine besiddelser af Frederik 3., gik Ulfeldt ved begyndelsen af den første Karl Gustav-krig i 1657 i svensk tjeneste og sad som svensk forhandler under fredsforhandlingerne i februar 1658. Udover at Danmark-Norge skulle afstå Skåne, Halland, Blekinge, Bornholm samt de norske len Bohus og Trondhjem til Sverige, indeholdt fredsaftalen også en række andre indrømmelser, bl.a. at Ulfeldt sammen med sin hustru Leonora Christina skulle have deres beslaglagte besiddelser og forleninger tilbage. En af disse forleninger var Hørsholm slot og gods. Frederik 3. havde dog i mellemtiden givet godset til dronning Sophie Amalie, og man betragtede det derfor som en særlig ydmygelse for dronningen, hvis hun måtte afstå godset til Ulfeldt-parret. Angiveligt som et forsøg på at få Karl 10. Gustav til at omgøre beslutningen om Hørsholm stabledes fredstaffet på Frederiksborg på benene. Her lykkedes det også at få den svenske konge med på, at Hørsholm slot og gods forblev Sophie Amalies.

Man kan selvfølgelig ikke få alt med, men det undrer alligevel, at Stilling har valgt at se bort fra denne kamp om det hørsholmske gods. Det ville have bidraget til forståelsen af det fredstaffel, han er så kritisk over for, og desuden have løftet det lokalhistoriske (Hørsholm) op på et nationalhistorisk plan (fredstaffet). Af henvisningerne frem-

¹⁷ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 205.

¹⁸ Smst. s. 204.

går det, at han har haft rig mulighed for enten at genfortælle historien eller forholde sig kritisk til den. Således henviser han både til Steffen Heibergs Corfitz Ulfeldt-biografi *Enhjørningen Corfitz Ulfeldt* (2003) og H.C. Rosteds *Fra adelsborg til kongeslot. Hørsholms historie indtil 1730* (1957), hvor forhandlingerne om godset og fredstaflet omtales.¹⁹

Heibergs Ulfeldt-biografi må i øvrigt betragtes som et nuanceret og historisk solidt portræt af en af Danmarkshistoriens mest komplekse og omdiskuterede personer. Stillings portræt af Ulfeldt er derimod så sort/hvidt, som det kan blive. At han flere steder betegner Ulfeldt som landsforræder, er for så vidt sagligt korrekt, men han får også et par ekstra tillægsord med på vejen, der siger mere om Stillings aversioner end om personen Ulfeldt. Han kaldes således „svigagtig“ og omtales senere i teksten som „den modbydelige danske landsforræder“. Tjekker man, om der er belæg for Stillings negative karakteristik i den litteratur, han anvender (udover *Enhjørningen Corfitz Ulfeldt* også Lars Hovbakke Sørensen *En europæisk Danmarkshistorie – fra oldtiden til i dag*), må man konstatere, at de sider, der ifølge Stillings note skulle skildre Ulfeldts rolle i forhandlingerne om Roskildefreden 1658, ikke rummer synderlig meget om Ulfeldt som svensk hovedforhandler. Godt nok nævnes fredsforhandlingerne i forbifarten, men sidernes indhold er først og fremmest en nøgtern minibiografi over Ulfeldts liv og hans mulighed/evne til at opnå en så betydelig magt.²⁰

Mindre unøjagtigheder findes også i kapitlet. Snaphanerne i Nordsjælland betegnes som „løst organiseret modstandsgrupper“,²¹ men de sjællandske snaphaner skal i virkeligheden betragtes som paramilitære grupper ledet af tidligere professionelle soldater som Svend Poulsen Gønge i Sydsjælland eller Lorentz Tuxen i Nordsjælland, der planlagde sine operationer i tæt kontakt med det belejrede København.²²

Unøjagtigheder

Også de følgende kapitler 7-9, hvor anmelderen føler sig på faglig hjemmebane, er præget af unøjagtigheder. Nogle vil måske mene, at der er tale petitesser, men mængden er så stor, at man uvilkårligt spørger sig selv, hvordan det står til i resten af værket.

¹⁹ Steffen Heiberg: *Enhjørningen Corfitz Ulfeldt*, København 2003, s. 165-66; H.C. Rosted: *Fra adelsborg til kongeslot. Hørsholms historie indtil 1730*, København 1957, s. 160.

²⁰ Lars Hovbakke Sørensen: *En europæisk Danmarkshistorie – fra oldtiden til i dag*, København 2015, s. 366-70.

²¹ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 205.

²² Sebastian Olden-Jørgensen: *Svenskekrigene*, Aarhus 2018, s. 16-20, 83-86; Lars Christensen: *Svenskekrigene 1657-60. Danmark på kanten af udslættelse*, København 2018, s. 373-83.

Hvis vi starter med kapitel 7, er der eksempelvis en billedtekst på side 251 til et billede af et maleri af Christian 5. til hest og travlt optaget af en ringridningskonkurrence. Maleriet indgår i en række på ti, der alle findes på Rosenborg Slot, og som forestiller forskellige spil ved 1600-tallets karruseller. At Christian 5. var en hyppig deltager ved disse stævner, er velkendt inden for dansk hofhistorie.²³ Det kan derfor undre, at Stilling i den medfølgende billedtekst rejser tvivl, om den eller så aktive konger deltog i sådanne ridestævner.

Den vel nok mest iøjnefaldende unøjagtighed i kapitlet må være skildringen af den jagtulykke under en såkaldt parforcejagt i Jægersborg Dyrehave, der ifølge Stilling var stærkt medvirkende til Christian 5.s død i 1699:

Dyrehaven var i bogstaveligste forstand ensbetydende med liv og død for kongen, og man kan lægge en del symbolik i, at Christian 5. fik sit dødsstød under en jagt i sin elskede Dyrehave. Det skete, da han under årets sidste parforcejagt den 19. oktober 1698 forsøgte at aflive en såret kronhjort, men blev stanget af dyret. Han overlevede godt nok hjortens stød; men han rejste sig aldrig for alvor fra sit efterfølgende sygeleje på Københavns Slot. Her udåndede han den 25. august 1699 [...] ²⁴

Datoer for jagtulykke og dødsdag er rigtige nok, men man skal være varsom med at tillægge ulykken så stor betydning for Christian 5.s endeligt. Den var kun en af flere elementer, der resulterede i hans død. I sine sidste fem leveår var Christian 5. plaget af smerter – antagelig forårsaget af podagra – hvilket angreb kongens ene ben. Dertil kom et utal af andre skavanker forårsaget af et hårdt liv. Smerterne i benet blev gradvist så invaliderende, at Christian 5. i længere perioder måtte transporteres rundt. Ved jagten den 19. oktober 1698 kom han rigtig nok til skade, men han blev ikke stanget. Kilderne er noget upræcise, men alle peger på, at den slagte kronhjort, efter at kongen gav den nådestødet, rejste sig for så at vælte ned over Christian 5.s svage ben. Han faldt herefter til jorden sammen med hjorten. Nogle kilder nævner, at da man forsøgte at komme kongen til undsætning, sparkede hjorten ham over benet (eller forsøgte at rejse sig igen for så at falde igen) med stor smerte til følge for kongen. Efter ulykken transporteredes Christian 5. til Københavns Slot, hvor han var sengeliggende.

²³ Se f.eks.: Arne Hoff: "Christian V som jæger og rytter", Hans H. Fussing (red.): *Til Knud Fabricius 13. August 1945*, København 1945, s. 183-85.

²⁴ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 252.

de i længere tid. Han genoptog dog gradvist sine kongelige forpligtelser, om end svækket af sygdom, skavanker og så jagtulykken. Genoptræning blev også forsøgt, og han foretog gangtræning – dog aldrig over 1.000 skridt. Han opholdt sig både på København, Frederiksborg (hvor han f.eks. trakteredede arveprinsen af Wolfenbüttel), Kronborg og Jægersborg slotte og var således ikke bundet til et sygeleje i København. Hvad han præcist døde af, ved man ikke, men meget tyder på en mavelidelse med kraftig diarree som udslagsgivende.²⁵ Det skal til Stillings forsvar siges, at han langt fra er den eneste, der har tillagt jagtulykken større betydning for kongens død, end kilderne lader forstå. Den forstærkede uden tvivl kongens fysiske skavanker, men var altså ikke alene udslagsgivende.

Ifølge noteapparatet stammer Stillings oplysninger fra Ole Bernt Henriksens *Af Guds nåde. Christian den femte og hans regering* (1996). Det er en pudsigt henvisning, for Henriksens skildring af forløbet svarer til den korrigerede fremstilling ovenfor.²⁶ Stillings version stemmer derfor ikke overens med den litteratur, han henviser til. Det er i øvrigt ikke det eneste sted, Stilling begår denne forseelse. I kapitel 6 gør han vellevned til hovedårsagen bag Christian 5.s oldefar, Frederik 2.s død.²⁷ Nok engang er der tale om en ukritisk benyttelse af ældre historisk litteratur på trods af, at andre har påpeget, at dødsårsagen lige såvel kan have været lungekræft eller en anden lungelidelse.²⁸ Den nyeste Frederik 2.-biografi afstår ligeledes fra at udpege en udsvævede livsstil som dødsårsag.²⁹ Det afholder dog ikke Stilling fra at henviser til selvsamme biografi som belæg for sin påstand.³⁰

I øvrigt forekommer Stilling noget splittet i sit syn på den førnævnte parforcejagt, der nok bedst kan betegnes som en forfølgelsesjagt, hvor man med specialtrænede jagthunde og ryttere jog et udvalgt dyr – i Danmark ofte en kronhjort – gennem et kongeligt jagtområde. Efter en lang og intens jagt segnede dyret af udmattelse, hvorefter kongen med en stor jagtkniv, kendt som en hirschfænger, gav det nåde-

²⁵ En veldokumenteret analyse af Christian 5.s sidste leveår findes i [Chr. Molbech:] "Christian den Femtes Sygdoms- og Dødshistorie", *Historisk Tidsskrift*, 2. rk., 2. bd. (1848), s. 622-44.

²⁶ Ole Bernt Henriksen: *Af Guds nåde. Christian den femte og hans regering*, Odense 1996, s. 229-36.

²⁷ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 184.

²⁸ Se f.eks.: Se f.eks.: Allan Karker: "Kong Frederiks 2.s død", *Samlinger til Jydsk Historie og Topografi*, 6. rk., hæfte 3 (1963-65), s. 252-81.

²⁹ Poul Grønder-Hansen: *Frederik 2. Danmarks renaissancekonger*, København 2013, s. 300-21.

³⁰ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 184, 211 n. 42.

stødet. Nu til dags ses jagtformen ofte som gement dyrplageri, hvilket Stilling samstemmer i. Han påpeger dog i brødteksten, at parforcejagten skal ses i sin historiske kontekst, hvor den fungerede som enevældig pragtudfoldelse. Den krævede store jagtområder, hvilket resulterede i etableringen af Jægersborg Dyrehave, som Stilling funderer over, måske var kongens mest fornuftige bedrift. Man kan nok finde andre fornuftige ting, der historisk havde større betydning end etableringen af Jægersborg Dyrehave – f.eks. Danske Lov 1685 og Den Store Matrikel 1688. Stilling selv synes da også at være i tvivl, for i en senere billedtekst skriver han:

Den barbarisk parforcejagt var et produkt af 1600-tallet. Jægerkongen Christian 5. forfinede sporten og lod Nordsjællands skove indrette på disciplinen [...] Denne i historien fuldstændig ligegyldige jagtform er på forunderlig vis kommet på UNESCOs kulturarvsliste, hvilket er lige så sørgeligt, som flytningen af Jagt- og skovbrugsmuseet fra Nordsjælland til det skovfattige Djursland.³¹

At jagtformen historisk skulle have været fuldstændig ligegyldig, er en mærkværdig påstand. Desuden var det ikke jagtformen, man i 2015 satte på UNESCO's Verdenskulturarvsliste, men selve parforcejagtområderne pga. deres enestående geometriske udformning.³²

Der synes at være flere årsager til disse unøjagtigheder. Nogle forekommer at være udløst af Stillings engagerede skrivestil, andre af hastværk eller sjusk. Et slående eksempel herpå er en fejl i kapitel 7, hvor Charlottenlund Slot – det tidligere Gyldenlund Slot – angiveligt skulle være opkaldt af Christian 5. efter hans dronning Charlotte Amalie. Slottet er imidlertid opkaldt efter en anden Charlotte Amalie, nemlig Frederik 4.s datter. Hun benyttede slottet som sommerresidens og lod det i øvrigt ombygge i 1730'erne. Disse korrekte oplysninger findes i bogen *Kongehusets boliger gennem 1000 år* fra 2003 skrevet af ingen mindre end Stilling selv. Stilling henviser altså til sin egen bog fra 2003 som belæg for de forkerte oplysninger, men dér står det korrekte!³³

Også i det efterfølgende kapitel (8) om tiden 1700-1770 er der unøjagtigheder. En del af underkapitlerne gennemgår skolereformerne, forstforordningerne og de hirschholmske/stolbergske landborefor-

³¹ Smst. s. 256.

³² Jf. Jette Baagøe m.fl. (red.): *Nomination of the par force hunting landscape in North Zealand for inclusion on the World Heritage List*, Hørsholm 2014.

³³ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 249 & 256 n. 100; Niels Peter Stilling: *Kongehusets boliger gennem 1000 år. Slotte i Danmark fra vikingetid til nutid*, København 2003, s. 181-82.

mer. Med hensyn til sidstnævnte lader Stilling sig rive med og giver et underkapitel den bombastiske titel: „Den store revolution – fra fæste til selveje“. Det handler om de landboreformer, enkedronning Sofie Magdalene fik gennemført på Hirschholm Gods i 1759 og 1761. Hun havde fået godset af sin mand Christian 6 (død 1746). Som Stilling redegør for, var godset reelt set en underskudsforretning, men det er forkert, når han samtidig skriver: „De ineffektive bønder og landbrugets uholdbare situation på stort set alle områder bragte med tiden enkedronningen på fallittens rand“.34 Dette var hun selv stærkt medvirkende til, da hun af egen lomme dækkede størstedelen af omkostningerne ved den kostbare opbygning og senere vedligeholdelse af Hirschholm Slot. Samtidig var udgifterne til hofholdningen alt for store i forhold til hendes årlige apanage som enkedronning. At hendes hirschholmske gods samtidig gav et underskud, gjorde selvfølgelig ikke situationen bedre, men de manglende indtægter herfra var blot ét blandt flere økonomiske problemer.

Ansættelsen af Christian Günther Stolberg som overhofmester for enkedronningen opfattes af mange, herunder Stilling, som udtryk for et ønske om at implementere landboreformer som dem, Stolberg nogle år tidligere havde indført på sine egne godser. I virkeligheden var Stolbergs rolle langt mere vidtgående, da han som overhofmester fik ansvaret for hele dronningens økonomi. Pga. fokus på landboreformerne har flere overset, at han forinden fik indført store årlige besparelser på enkedronningens hofholdning. Med hensyn til selve landboreformerne frasalgte man på baggrund af Stolbergs anbefalinger Hirschholms hovedgårdsjorder i 1759, mens godsets fæstebønder i 1761 opnåede arvefæste på deres gårde. Samtidig konverteredes hoveri og korntiende til en fast pengeafgift.

Stolbergs anbefalinger blev præsenteret i 1758 (Stilling skriver 1759), og efter at man ifølge Stilling havde „forvundet chokket, gik man i gang med at virkeliggøre den store revolution i det danske landbrug – overgangen fra fæste til selveje“.35 Der var nu ikke tale om en egentlig revolution, men en langsomt virkende reform, hvis formål altså først og fremmest var at sanere enkedronningens økonomi ved at skaffe hurtige likvide midler (frasalgt af hovedgårdsjord) og efterfølgende faste årlige indkomster (konvertering af hoveri og korntiende til pengeafgifter). Chokeret var man nok heller ikke, da man må have været bekendt med Stolbergs foregående reformer. En krakiler ville desuden bemærke, at Stillings frie sprogbrug både i underkapitlets titel og det anførte citat resulterer i et misvisende billede af, hvad refor-

34 Stilling 2018-19, bd. 1, s. 311.

35 Smst. s. 313.

merne reelt set betød, for bønderne opnåede ikke selveje, men arvefæste, og det er noget andet.

Det var i øvrigt langt fra alle Stolbergs anbefalinger, man fulgte. Reformen af mere landbrugsteknisk og landbrugsfaglig karakter så man bort fra, selvom disse med stor sandsynlighed ville have højnet produktionen. Det nævnes ikke af Stilling, men på baggrund af noteapparatet synes han heller ikke at kende de studier, der analyserer anbefalingerne, eller for den sags skyld Stolbergs betænkning, der udkom i *Danske Magazin* for små 70 år siden.³⁶

I kapitel 9 giver Stilling en solid lokalhistorisk fortælling i form af en noget slavisk, men stadig interessant gennemgang af udskiftningen i Rudersdalegnens landsbyer. Unøjagtighederne opstår fortrinsvis, når det lokalhistoriske stof skal løftes op på nationalt plan, og selvom vi skal være forsigtige med at generalisere, så synes Stilling at have bedre styr på det lokalhistoriske stof end det nationalhistoriske.

I kapitel 9 er Stillings beskrivelse af Englandskrigene og navnlig bombardementet af København i 1807 et godt eksempel. Den lokalhistoriske kobling til en national begivenhed som bombardementet er selvfølgelig landgangen i Vedbæk og de engelske troppebevægelser ind mod hovedstaden. Lidt ligesom ved Karl Gustav-krigene har Stilling svært ved at skjule sin harme over krigshandlingerne, om end han er mere afdæmpet i sin fremstilling. Han kan dog ikke lade være med at udtrykke sin utilfredshed over engelske historikers manglende vilje til at behandle bombardementet og dets konsekvenser:

”Battle of Copenhagen” er imidlertid kun en parentes i den engelske historie. Her har man mere fæstnet sig ved, at Wellesley – den senere hertug af Wellington, bosat London nr. 1 – red på hesten ”Copenhagen”, da han besejrede Napoleon ved Waterloo i 1815. Hesten havde den gode mand stjålet eller købt af en bonde ved Køge i de hektiske augustdage 1807.³⁷

Der er flere misinformationer i citatet. Den nok mest bemærkelsesværdige er, at Wellingtons hest skulle være købt eller stjålet fra en bonde fra Køge-egnen i 1807. Hesten blev nemlig først født i 1808 i England. Moderen til Copenhagen havde godt nok opholdt sig i Danmark, da dens ejer Earl Grosvenor havde taget hesten med i forbindelse med angrebet på Danmark. Da han fandt ud af, at hoppen var med føl, blev den imidlertid sendt tilbage til England. Den var dog ikke blevet be-

³⁶ Jens Holmgaard: ”Den stolbergske plan af 14. okt. 1758 til landboreformerne på Hørsholm”, *Danske Magazin*, 8. rk., bd. 1 (1957-61), s. 323-330.

³⁷ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 423.

dækket i Danmark. Copenhagen havde nemlig en meget lang engelsk stamtavle, der gik tilbage til en af Englands bedste væddeløbsheste, Eclipse.³⁸ Hvorfra Stilling har sine oplysninger, er svært at afgøre, da han henviser til en af sine egne skrifter som bevis for påstanden.³⁹

En mindre kuriøs, men mere interessant historiografisk unøjagtighed i citatet, er påstanden om den manglende engelske omtale af bombardementet af København. Som et eksempel henviser Stilling til Eric Hobsbawms *The Age of Revolution. 1789-1848* (udgivet først gang 1962) og John H. Plumbs *England in the Eighteenth Century. The Pelican History of England* (udgivet første gang 1950, Stilling benytter en 1972-udgave).⁴⁰ I begge tilfælde kan man ikke andet end undre sig over, hvorfor Stilling lige netop har valgt disse to bøger. *The Age of Revolution. 1789-1848* er først og fremmest en skildring af, hvad Hobsbawm betegner som, „the dual revolution“, hvor alle aspekter af de europæiske samfund transformeredes i kølvandet på den franske revolution og den industrielle revolution i England. Der er således tale om en europæisk historie, hvori Hobsbawm godt nok bruger en del plads på periodens krige,⁴¹ men krige og konflikter er langt fra hans hovedfokus. Det samme kan siges om *England in the Eighteenth Century*, hvor man på omslagets bagside kan læse følgende:

This history of England in the eighteenth century is not a chronological narrative of ministries and wars, but a history of the development of English society; the ministries and wars, of course, have their place, but no greater a place than the economic, cultural, and social history of the time.⁴²

Den plads, der dog bruges på Napoleonskrigene, er ganske meget i en bog på 224 sider (ca. 20 sider), men langt fra nok til at nævne alle slag.⁴³ Hertil skal det påpeges, at trods bombardementets nationalhistoriske betydning for Danmark, var det i en engelsk kontekst blot én blandt så mange andre krigshandlinger, som englænderne deltog i un-

³⁸ Donna Landry: "Horses at Waterloo, 1815", Kristen Guest & Monica Mattfeld: *Equestrian Cultures: Horses, Human Society, and the Discourse of Modernity*, Chicago & London 2019, s. 29; Joachim Hayward Stocqueler: *The Life of Field Marshal the Duke of Wellington*, London 1852-53, bd. 1, s. 35.

³⁹ Stilling 2018-19, bd. 1, s. 435, n. 190.

⁴⁰ Smst. s. 435, n. 189.

⁴¹ Eric Hobsbawm, *The Age of Revolution. 1789-1848*, London 2008, s. 101-126.

⁴² John H. Plumb: *England in the Eighteenth Century*, London 1968.

⁴³ Smst. s. 195-214.

der Napoleonskrigene. Dette forklarer måske, hvorfor bombardementet ikke spiller nogen fremtrædende rolle i de to engelske værker, Stilling nævner. Hvis han havde benyttet nyere engelsk speciallitteratur, havde han mødt et andet billede.⁴⁴

Et bedre andet bind

Kvalitetsmæssigt er Stilling sluppet langt bedre fra andet bind. Antallet af subjektive udbrud er markant mindre, der kobles bedre mellem lokal- og nationalhistorie, og det historiske håndværk, f.eks. akribi, er betragtelig bedre. Kompositorisk kunne det dog have været hensigtsmæssigt med en mere jævn fordeling af stoffet i forhold til kronologien. For mens første bind udfolder ca. 10.000 års historie på 664 sider, så behøver Stilling 616 sider til de næste 107 år i andet bind. Stilling forklarer selv diskrepansen med, „at kildematerialet flyder langt rigeligere, men også at historien udfolder sig mere intensivt, jo tættere vi kommer på vor tid“.⁴⁵ At kildematerialet flyder rigeligere, er utvivlsomt rigtigt og gælder vel generelt for hele verdenshistorien, jo mere vi nærmer os vor egen tid, men at historien skulle udfolde sig mere intensivt i samme takt, er vel langt fra indlysende. Også gabelde kedsommelighed og lammende stilstand kan være tæt dokumenteret i kommunale arkiver, uden at det af den grund behøver at give sig udslag i hundredvis af sider på tryk. Desværre viser det sig, at meget af stoffet i bind 2 må betegnes som fyld, man med fordel kunne have udeladt eller tyndet kraftigt ud i.

Fyldet skyldes antagelig ambitionen om en syntesebåren tilgang. Tag for eksempel bindets andet kapitel, der indledes med en overordnet skildring af Danmarks historie mellem 1925 og 1950. Her gives et rids af periodens politiske udvikling med vægt på Thorvald Staunings regeringer, befolkningsudviklingen, det sociale og trafikale område samt den økonomiske krise, der førte til Kanslergadeforliget 1933. Alt sammen interessante ting, men det er til tider svært at få øje på, hvordan de nationale forhold spiller ind på de lokale. Kapitlet fortsætter med en skildring af Birkerød og Søllerød kommuners befolknings-

⁴⁴ Se f.eks. Thomas Munch-Petersen: “The secret intelligence from Tilsit. New light on the events surrounding the British bombardment of Copenhagen in 1807”, *Historisk Tidsskrift*, 102:1 (2002), s. 55-96 [delvist genudgivet som: “The secret intelligence from Tilsit in 1807”, *Napoleonica. La Revue*, december 2013, nr. 18, s. 22-67]; Thomas Munch-Petersen: *Defying Napoleon. How Britain Bombarded Copenhagen and Seized the Danish Fleet in 1807*, Stroud 2007; James Davey: *In Nelson’s Wake. The Navy and the Napoleonic Wars*, New Haven & London 2016, s. 151-57; Gareth Glover: *The Two Battles of Copenhagen 1801 and 1807. Britain & Denmark in the Napoleonic Wars*, Barnsley 2018.

⁴⁵ Stilling 2018-19, bd. 2, s. 9.

vækst og -sammensætning. Herefter følger en længere del, der tager udgangspunkt i en række familier fra Søllerød kommunes forskellige samfundslag, deres livshistorier og dagligdag. En stor del af kapitlets sider bruges på besættelsen og dens følger. Det efterfølgende kapitel indledes ligeledes med en længere udredning om periodens (1950-70) nationalpolitiske landskab. Resultatet bliver, at læseren præsenteres for to sideløbende fortællinger, hvor bindeleddet mellem den nationale og den lokale historie kan være svært at få øje på.

Konklusion

At give en samlet vurdering over *Rudersdal i Danmarkshistorien* er ikke nogen nem opgave, for selvom denne anmelder har holdt sin galde flydende, har værket også sine kvaliteter. Til trods for at Stillings skrivestil til tider forekommer usaglig, kan man ikke nægte, at hans pen er underholdende og måske også mere tiltænkt den historieinteresserede lægmand end den pedantiske faghistoriker. Stilling skal f.eks. have ros for sin evne til at gøre 107 års kommunalpolitik ganske underholdende for en læser, der ikke kan betegne sig selv som særlig interesseret i netop dette emne. Flere af de lokalhistoriske dele i begge bind giver desuden et interessant indblik i Rudersdaleggen, og det er her, man skal finde værkets største kvalitet.

Når man imidlertid opdager mængden af værdiladede påstande, svingende akribi, tvivlsomme påstande samt problematikken med den syntesebårne tilgang, trækker det gevaldigt ned i den samlede vurdering. Det gør det derfor vanskeligt at anbefale *Rudersdal i Danmarkshistorien* på baggrund af dets faghistoriske kvaliteter. Ud fra et populærhistorisk perspektiv har værket uden tvivl sine kvaliteter, men det opvejer ikke svaghederne ved de historiske unøjagtigheder og subjektive indspark, der uheldigvis findes flere af end de her anførte.

Afspejler Stillings værk så en tendens inden for nye lokalhistoriske udgivelser, hvor store formater, omfattende billedmateriale og flot layout går forud for den historiefaglige kvalitet? Svaret er både-og. Inden for genren er det nemt at finde forfattere eller redaktører med hang til store formater og mange billeder, mens det historiske håndværk halter noget efter. Her kan nævnes lokalhistorikeren Niels Richter-Friis, der i 2010 udgav *Esrum Sø. Til vands og til lands* og kort tid før sin død i 2017 *Nødebo*. Begge værker kan på godt og ondt beskrives som lokalhistorie i coffee table-format. På den ene side indeholder de en overflod af ny viden. På den anden side skæmmes de af sjuskefejl, diverse letkøbte påstande og en tendens til at dvæle lidt for lang tid ved visse historier. Richter-Friis forsøgte dog efter bedste evne at tøjle sine personlige holdninger til den historie, han skrev ned.

Synteser var ikke noget, Richter-Friis interesserede sig for. Det gør til gengæld mændene bag den smukt opsatte bog i stort format *Frederikshavn Købstad 1818-2018* (2018), om end ikke i traditionel forstand. Bogens redaktør og medforfatter, historiker Henrik Gjøde Nielsen, præsenterer værket som en „kommunesyntese“, men det betyder ikke, at man får en omfattende, samlet historie. Tværtimod betyder det et opgør med den traditionelle byhistoriske genre, der er udfordret af sin kronologiske og tematiske bredde og derfor må mestre begrænsningen kunst og i øvrigt risikerer hurtig forældelse. Gjøde Niensens løsning på problemet, som han altså kalder „kommunesyntese“, består i enkeltstående udgivelser med snævrere kronologisk og tematisk ramme, der siden skal suppleres af andre undersøgelser som f.eks. opfølgeren, *Frederikshavn Havn 1806-2018* (af Hans Munk Pedersen, redaktion Henrik Gjøde Nielsen, Frederikshavn 2019).⁴⁶

Det er let at se, at „kommunesyntesens“ dispensation fra kravet om en omfattende samlet fremstilling løser et praktisk problem, skønt set også driver spot med begrebet syntese. Til gengæld er det svært at forstå, hvordan det skulle løse problemet med indbygget forældelse. Her har *Aalborgs historie* (6 bd., 1988-98, dækkende tiden frem til 1970) i en vis forstand vist vejen. I 2017 udgav man simpelthen et syvende bind med undertitlen *På vej mod den ny Aalborg Kommune: Hals, Nibe, Sejlfjord, Aalborg 1970-2006*, som ajourførte kommunens og de indlemmede kommuners historie frem til tærsklen for strukturreformen.

Et flot layout kan dog også gå hånd i hånd med et godt historisk håndværk og et velfunderet teoretisk afsæt. To eksempler herpå er trebindsværket *Ribe Bys Historie* (2010) samt *Slagelse bys historie* (2013), der godt nok ikke sniger sig op i coffee table-formatet, men kombinerer god historiefaglig kvalitet med en flot billedside og en afbalanceret fordeling af plads i forhold til emner.

Om tendensen med lokalhistorie i stort format vil fortsætte, er svært at spå om. Måske er markedet for tiden mættet af sjettede udgave af *Trap Danmark*, der med et lille kvartformat og sine 34 bind ikke ligefrem er designet til at ligge fremme på sofabordet, men stadig er rigt illustreret og flot opsat. Om dette topografiske værk så har bibeholdt den høje faglige standard fra tidligere udgaver, skal ikke diskuteres her.⁴⁷

Kristoffer Schmidt

⁴⁶ <https://www.danskkulturarv.dk/udstilling/bag-om-kystmuseet/> (15.5.2022).

⁴⁷ Henning Bender: anmeldelse af *Trap Danmark: Bornholm* (København 2019), *Historisk Tidsskrift*, 120:1 (2020), s. 255-258; Erik Nørr: „Hillerød 1858-2018 – Købstadsbeskrivelser i seks udgaver af *Trap Danmark*“, *Danske Magazin*, bd. 54 (2021), s. 267-323.